

Verruiming vaargeul

Antwoordnota Startnotitie / Kennisgeving

Verruiming vaargeul
Beneden-Zeeschelde en Westerschelde

Verruiming vaargeul

Antwoordnota

Startnotitie / Kennisgeving

Verruiming vaargeul

Beneden-Zeeschelde en Westerschelde

augustus 2006

Inhoudsopgave

Leeswijzer	5
1 Inleiding	7
2 Procedure	9
3 Probleemstelling en doel	11
4 Alternatieven en varianten	13
4.1 Nulalternatief en autonome ontwikkeling	13
4.2 Projectalternatief	13
4.3 Meest milieuvriendelijk alternatief	13
4.4 Stortvarianten	13
4.5 Alternatieven en varianten die niet worden onderzocht	14
5 Beoordelingskader en aanpak effectbeschrijving	17
5.1 Water	17
5.2 Bodem / morfologie	18
5.3 Natuur / ecologie	21
5.4 Landschap	22
5.5 Ruimtegebruik en mobiliteit	23
5.6 Lucht	24
5.7 Geluid en trillingen	25
5.8 Externe veiligheid	25
5.9 Mens en gezondheid	25
6 Kosten-baten analyse	27
7 Overige aspecten	29
Bijlage 1: Lijst met insprekers en paragraaf van antwoord	31

Voor u ligt de Antwoordnota Inspraak Startnotitie / Kennisgeving Verruiming Vaargeul Beneden-Zeeschelde en Westerschelde. Deze Antwoordnota is opgesteld door de initiatiefnemers: Rijkswaterstaat Zeeland in Nederland en Afdeling Maritieme Toegang van het Departement Mobiliteit en Openbare Werken in Vlaanderen.

In deze Antwoordnota lezen de insprekers de antwoorden op gestelde vragen en wat er met hun reacties zal gebeuren. Bij deze willen de initiatiefnemers de insprekers voor hun reactie bedanken.

Wat kunt u van deze nota verwachten?

In deze nota leest u of en op welke wijze uw reactie is verwerkt. Uit de reacties zijn de hoofdvragen en hoofdopmerkingen verzameld. Vragen en opmerkingen zijn voor zover mogelijk samengevoegd als ze elkaar overlappen. De volledige teksten van de inspraakreacties leest u in de bundel Inspraakreacties op de Startnotitie / Kennisgeving¹. Exemplaren van deze bundel zijn ter inzage gelegd op de locaties in Nederland waar eerder de Startnotitie ter inzage heeft gelegen. Aangezien dit in Vlaanderen niet gebruikelijk is, hebben alle Vlaamse insprekers een exemplaar van deze bundel ontvangen.

Hoe vindt u antwoord op uw reactie?

In bijlage 1 van deze Antwoordnota treft u een overzicht van de instanties en personen die op de Startnotitie / Kennisgeving hebben gereageerd. De insprekers kunnen in deze bijlage achter hun nummer de paragraaf van deze Antwoordnota vinden waarin hun reactie beantwoord wordt. Het is mogelijk dat u als inspreker op verschillende plaatsen antwoord op uw reactie vindt.

Een aantal reacties ging over de samenhang tussen de projecten van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium (de Ontwikkelingsschets). De antwoorden hierop staan apart in hoofdstuk 7 bijeen.

1 | Inleiding

Wat vooraf ging

De procedure ging van start met de publicatie van de Startnotitie / Kennisgeving Verruiming Vaargeul Beneden-Zeeschelde en Westerschelde². Gedurende de periode van 8 maart tot en met 18 april 2006 heeft de Startnotitie ter inzage gelegen in Nederland. De Kennisgeving heeft van 1 tot 30 maart ter inzage gelegen in Vlaanderen. Deze Startnotitie / Kennisgeving is in Nederland de formele start van de Tracéwetprocedure Verruiming Vaargeul en in Vlaanderen van het milieueffectrapport Verruiming Vaargeul. In de Startnotitie / Kennisgeving wordt het onderzoeksprogramma voor de milieueffectrapportage gepresenteerd, dat wil zeggen een beschrijving van de te onderzoeken maatregelen en de relevante milieueffecten.

Het Inspraakpunt Verkeer en Waterstaat in Nederland en de Dienst MER in Vlaanderen hebben 45 verschillende reacties op de Kennisgeving ontvangen, waarvan 1 mondelinge inspraakreactie ingebracht tijdens de hoorzitting in Nederland. Twee reacties zijn te laat ontvangen voor het opmaken van de Richtlijnen, maar zijn wel meegenomen in deze Antwoordnota.

Bij het opstellen van het Advies voor de Richtlijnen³ heeft de Schelde m.e.r.-commissie rekening gehouden met de bij haar binnengekomen inspraakreacties. Het bevoegd gezag heeft de Richtlijnen vastgesteld. Het bevoegd gezag wordt gevormd door de Nederlandse en de Vlaamse overheid. In Nederland is de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat

bevoegd gezag. In Vlaanderen is de Dienst Milieueffectrapportage van het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, het bevoegd gezag voor de Richtlijnen en de instantie die de milieueffectrapportage opvolgt. Bij het onderzoek en het opstellen van het milieueffectrapport volgen de initiatiefnemers de vastgestelde Richtlijnen.

Welke reacties worden niet beantwoord?

Niet alle insprekers vinden in deze Antwoordnota een antwoord op hun reactie. Dat heeft de volgende redenen:

- 1 In enkele reacties wordt ingegaan op de keuze van de te onderzoeken alternatieven van de verruiming van de vaargeul. Die keuze is echter nu nog niet aan de orde. Het milieueffectrapport brengt de effecten van de alternatieven en varianten in beeld. Op basis hiervan wordt in Nederland het Ontwerp-Tracébesluit opgesteld; in Vlaanderen worden dan de vergunningen aangevraagd. Op deze volgende stap is wederom inspraak mogelijk (reactie 1, 3, 6, 14, 16, 45)
- 2 Bij enkele reacties wordt verwezen naar mogelijke schade door eerdere ingrepen in de Westerschelde en de Beneden-Zeeschelde. Deze ingrepen zijn een onderdeel van de huidige situatie en worden niet specifiek onderzocht. Ze vormen wel een onderdeel van de studie naar cumulatieve effecten binnen het milieueffectrapport. In de effectbeoordeling zal wel zo veel mogelijk met deze vermeende schade rekening gehouden worden. (reactie 8, 13, 18)

2) Publicatie in de Staatscourant nr. 47 van 7 maart 2006 en de volledigheidverklaring van de Kennisgeving d.d. 27 februari 2006

3) Advies Commissie voor de Milieueffectrapportage over de Richtlijnen voor het milieueffectrapport Verruiming Vaargeul Beneden-Zeeschelde en Westerschelde van 18 mei 2006 (no. 1702)

3 Door een aantal insprekers is een mening gegeven over de andere projecten van de Ontwikkelingschets. Deze opmerkingen geven geen aanleiding tot aanpassing van het voorgestelde onderzoek. Bij de effectenbeoordeling worden deze projecten meegenomen als autonome ontwikkeling. De initiatiefnemers en het bevoegd gezag nemen kennis van deze inspraakreacties.

(reactie 2, 6, 7, 10, 16, 17, 20, 21, 26, 38, 44, 45)

4 Een aantal reacties zijn toelichtend en instemmend van aard. Hierop is geen antwoord nodig of gevraagd.

(reactie 24, 29, 39, 40, 41, 42)

5 Een enkeling vraagt reactie op initiatieven die niet behoren tot de taken van de Ontwikkelingschets. De initiatiefnemers kunnen deze vraag niet beantwoorden.

(reactie 16, 32, 35, 43)

2 | Procedure

... *Men moet de financiële compensatie regelen voortgaand aan de werkzaamheden (reactie 6)*

Voor financiële compensatie is in Nederland de Regeling Nadeelcompensatie met de hiervoor geldende procedures van toepassing. Voorts is in het verdrag⁴ geregeld dat 'de kosten en schadevergoedingen wegens rechtmatige overheidsdaad, van de verzuimingswerken, de wrakopruijningen en de geulwandverdedigingen ten laste komen van Vlaanderen.'

... *Kunnen alle nodige onderzoeken (onder andere op de bovenloop van de Schelde) die nog aan de gang zijn, afgerond worden binnen de termijn waarop de beslissing over de definitieve uitdieping van de Schelde valt? (reactie 16)*

Voor de besluitvorming over de verzuiming van de vaargeul wordt een milieueffectrapport samengesteld. In het onderzoek daarvoor wordt gebruik gemaakt van al eerder uitgevoerde onderzoeken. Niet gepubliceerde (of onafgewerkte onderzoeken) kunnen echter niet meegenomen worden.

... *Voor dit project is een passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet '98 nodig. Dit betekent tevens dat instemming van de minister van LNV nodig is voor het Tracébesluit. (reactie 19)*

Gezien de beschermde status van de Beneden-Zeeschelde en de Westerschelde zal er naast een milieueffectrapport ook een passende beoordeling opgesteld worden. Hierin vindt de toetsing aan de Vogel- en Habitatrichtlijn plaats conform de wetgeving in Vlaanderen en Nederland.

... *Het voorgenomen onderzoek moet dusdanig uitgevoerd worden dat er een uitvoerbaar besluit genomen kan worden. (reactie 35)*

Het voorliggende onderzoek in het kader van het milieueffectrapport wordt zodanig uitgevoerd dat hiermee direct ook de benodigde vergunningen in Vlaanderen en Nederland aangevraagd kunnen worden.

... *Het Strategisch Plan van de Haven van Antwerpen moet vermeld worden in de juridische en beleidsmatige context. (reactie 43)*

Het Strategisch Plan is verschenen na de aanvang van de inspraakperiode over de Startnotitie / Kennisgeving. De publicatie van dit plan was niet voorzien in de voorbereidende fase en daarom niet opgenomen als relevant voorgenomen beleid.

3 | Probleemstelling en doel

... *Er moet nader onderzoek uitgevoerd worden naar de mogelijkheden van de voorhavens. (reactie 6, 45)*

In de strategische fase is uitgebreid onderzoek gedaan naar de werking van de voorhavens Zeebrugge en Vlissingen. In het geval van Vlissingen is momenteel nog geen uitgebreide containerfaciliteit beschikbaar, maar voor het onderzoek is uitgegaan van een realisatie van een Westerschelde Container Terminal. Uit het onderzoek naar de voorhavens is gebleken dat deze niet of nauwelijks van invloed zijn op de containerstromen naar Antwerpen. Bijgevolg vormt dit geen alternatief voor de verruiming. In het milieueffectrapport zal de probleemstelling opgenomen worden, waarbij een actualisatie van de vervoersprognoses wordt meegenomen. Tevens wordt in de passende beoordeling een alternatievenafweging gegeven.

... *Er moet een strategische visie voor de haven opgesteld worden. (reactie 16)*

Inmiddels is de Kennisgeving voor het Strategisch Plan van de haven van Antwerpen gepubliceerd. Hierin wordt de gevraagde strategische visie toegelicht en wordt er een afbakening gezocht van de gewenste ontwikkelingen.

... *Tot wanneer volstaat deze voorgestelde verruiming om aan de vraag van de haven van Antwerpen te voldoen? (reactie 20)*

In de Ontwikkelingsschets zijn de gebruikte vervoersprognoses berekend tot 2030. Binnen deze periode biedt de voorgestelde verruiming voordeel voor de haven van Antwerpen.

... *De voorgestelde diepgang van 13.10 meter en de voorgestelde breedte van de vaargeul (met name in de Bocht van Bath) zijn onvoldoende voor de huidige scheepvaart. (reactie 25)*

In de voorgaande strategische fase is uitgebreid gekeken naar toegankelijkheid. Op basis van deze Ontwikkelingsschets werd gekozen voor 13.10 meter, daarbij werd een afweging gemaakt tussen de kosten en de baten (zowel ecologisch als economisch). Ten aanzien van de breedte van de vaargeul zijn er op enkele locaties fysieke beperkingen. In het te onderzoeken tracé zullen mogelijk verbeteringen van de bevaarbaarheid meegenomen worden (bijvoorbeeld nautische maatregelen die zorgen voor een veiliger scheepvaartverkeer).

4 Alternatieven en varianten

4.1 Nulalternatieven autonome ontwikkeling

... *Het nulalternatief is louter van belang om het effect van de stortstrategie te beoordelen, maar is geen reëel alternatief. (reactie 19)*

In het milieueffectrapport wordt een vergelijking gemaakt tussen de huidige situatie (nulalternatief) en het toepassen van het flexibel storten zonder te verdiepen (nulplusalternatief). Met dit onderzoek kan bovenstaande conclusie uit het strategisch milieueffectrapport nader onderbouwd worden.

4.2 Projectalternatief

... *De projectalternatieven moeten zo geformuleerd worden dat duidelijk is met welk doel ze zijn opgenomen. (reactie 19)*

In het milieueffectrapport worden 2 projectalternatieven onderzocht:

- 1 het projectalternatief: het verruimen van de vaargeul voor een getijonafhankelijke vaart tot 13.10 meter met het toepassen van flexibel storten;
- 2 het projectminalternatief: het verruimen van de vaargeul voor een getijonafhankelijke vaart tot 13.10 meter met het toepassen van de huidige stortstrategie.

Het tweede alternatief is bedoeld om te komen tot een goede afweging van het effect van flexibel storten in de verruimde situatie. Deze vergelijking wordt gemaakt op verzoek van de maatschappelijke omgeving, die graag een zo'n volledig mogelijke afweging wil kunnen maken. In dit verband is ook de vergelijking tussen het nulalternatief en het nulplusalternatief van belang.

... *De noodzaak voor een alternatieve stortstrategie is reeds aangetoond. Het projectminalternatief (P-) is daarom geen reëel alternatief. (reactie 19)*

Het projectminalternatief (P-) is inderdaad geen reëel alternatief, maar dient om de huidige stortstrategie duidelijk in beeld te brengen. Zo kan een betere afweging gemaakt worden van de effecten op het milieu. Dat is immers het doel de van het milieueffectrapport.

4.3 Meest milieuvriendelijk alternatief

... *Bij de studie naar flexibel storten zou nieuwe buitendijkse natuur als mitigatie meegenomen kunnen worden. Denk bijvoorbeeld aan het slik / schor bij de Burchtse Weel als herstelproject. (reactie 17, 21)*

Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek naar de effecten op de natuur, zal gekeken worden naar het mitigeren van het verruimen van de vaargeul. De Burchtse Weel is al voor andere projecten als herstelmaatregel voorzien.

4.4 Stortvarianten

... *Breng de stortlocaties in de rivier en op land in kaart, zodat de mogelijke effecten goed ingeschat kunnen worden. Zorg ervoor dat er zo min mogelijk landbouwgrond nodig is. (reactie 16, 30, 33, 38)*

Bij het onderzoek voor het storten van aanlegspecie op land (in Vlaanderen) wordt in eerste instantie gekeken naar locaties in het havengebied. In de uitwerking moet aangegeven worden welke gebieden hiervoor beschikbaar en geschikt zijn.

... *Wat is het effect van fasering naar plaats en tijd van de aanleg? Kan de uitvoering van het onderhoudsbaggerwerk binnen de flexibele stortstrategie ook anders georganiseerd worden en wat zijn daarvan de effecten? (reactie 19)*

Bij de uitwerking van de verschillende varianten wordt gekeken naar de morfologische effecten en vervolgens naar de ecologische effecten. Indien een bepaalde stortstrategie significant negatieve effecten (morfologisch en / of ecologisch) teweegbrengt, dan wordt deze stortstrategie niet als realistisch bestempeld.

... *Bij de stortvarianten is bij de selectie een nadere en eenduidige onderbouwing nodig. Met name de nadere onderbouwing in de nagestreefde volgorde van selecties is nog onduidelijk. Bij het streven naar geringe afstand tussen bagger- en stortlocatie dient de ecologie voorop te staan. (reactie 19)*

Op basis van de in de Startnotitie / Kennisgeving geformuleerde hoofdlijnen worden in het milieueffectrapport de hoofdvarianten concreet ingevuld. Dit proces zal uitvoerig worden beschreven. Bij het bepalen van de mate waarin transportafstanden kunnen worden beperkt spelen effecten op morfologie en op natuur een belangrijke rol.

... *Het dynamisch morfologisch beheer kan veel verder gaan dan remediëren van 'ongewenste ontwikkelingen'. Er is immers ook ecologische winst te behalen. Dit moet meer in de project-MER geïntegreerd worden. (reactie 35)*

Het milieueffectrapport heeft als doelstelling de milieueffecten van het project te onderzoeken, waarbij voor de uitvoering van de werken zal gekeken worden wat de best gebruikte techniek is. Indien nodig ter bescherming van de natuur, zullen er mitigerende maatregelen voorgesteld worden. Het dynamisch morfologisch beheer zal ingevuld worden aan de hand van nader praktijkonderzoek.

4.5 Alternatieven en varianten die niet worden onderzocht

... *Waarom wordt het alternatief 'niet onderhouden van de vaargeul' niet nader onderzocht? (reactie 6)*

In de Langetermijnvisie Schelde-estuarium is door Nederland en Vlaanderen vastgesteld dat het onderhouden en op diepte brengen van de vaargeul van essentieel belang is voor het handhaven van de welvaart in de regio. Het niet meer onderhouden van de vaargeul is daarmee in strijd en wordt daarom ook niet nader onderzocht.

... *Kan onderzoek gedaan worden naar de mogelijkheid om de zandwinning te gebruiken voor de zandsuppletie van de (nieuwe) recreatiestranden langs de Schelde? (reactie 18)*

Het onderzoek voor de milieueffectrapportage is gericht op het verruimen van de vaargeul. Zandwinning is hierbij één van de hulpmiddelen om te komen tot een vergroting van de stortcapaciteit. Aangezien het zandwinbeleid gewijzigd wordt, zijn meerdere opties hiervoor meegenomen. Het storten op recreatiestranden is hierbij echter niet meegenomen als expliciete vorm van zandverplaatsing.

... *Is het mogelijk een kanaal door 'Het verdronken land van Saefthinghe' te realiseren? (reactie 25)*

Het 'Verdronken land van Saefthinghe' kent een hoge bescherming onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen en een bijzondere status als uniek natuurgebied in noordwest Europa onder de Ramsar-conventie. Aan deze status wordt niet getornd en daarom wordt dit voorstel ook niet overwogen.

... Kan het flexibel storten in samenhang met suppletie op de kust van Zeeuws-Vlaanderen onderzocht worden? (reactie 47)

Bij de varianten voor het storten van de aanlegbaggerspecie vanuit de Westerschelde wordt gekeken naar het storten in het mondingsgebied. Als optie wordt het storten op de kust van Walcheren in de vorm van een onderwatersuppletie onderzocht. Suppletie op de kust van Zeeuws-Vlaanderen wordt niet voorzien.

5 | Beoordelingskader en aanpak effectbeschrijving

5.1 Water

... *Als op dit ogenblik de meteorologische stormtoestand van 1953 zich zou herhalen, dan komt het water in Antwerpen één meter boven de actuele waterkeringsmuur. Als de vaargeul van de Schelde verruimd wordt zal dat nog meer zijn, onder andere als gevolg van aanslibbing in de bovenloop van de Schelde. De verhoging van de Antwerpse waterkeringsmuur dient te gebeuren vóór het verdiepen van de Schelde. (reactie 2, 16)*

In het milieueffectrapport zal bij het luik water onderzocht worden wat de invloed van de verruiming is op de waterstanden, stromingen en dergelijke. De gevolgen zullen eveneens in kaart gebracht worden. Indien de veiligheid tegen overstromingen zou afnemen als gevolg van de verruiming, dan zal dit gemitigeerd worden en zullen de hieraan verbonden kosten worden opgenomen in de maatschappelijke kosten-baten analyse. Ten aanzien van de koppeling van de verschillende projecten kan gesteld worden dat Nederland en Vlaanderen samen de Ontwikkelingsschets opgesteld hebben, met als doel het Schelde-estuarium leefbaar te houden voor iedereen. Voor de uitvoering van de Ontwikkelingsschets zijn verschillende projecten gedefinieerd. De verschillende projecten vormen beleidsmatig gezien een eenheid, maar procedureel worden zij door verschillende onafhankelijke instanties uitgewerkt. (Zie ook de antwoorden in hoofdstuk 7.)

... *Door het verbreden en verdiepen van de vaargeul in combinatie met de verwachte zeespiegelstijging, zullen bedrijventerreinen en kaaien in de haven van Hansweert regelmatig onder water komen. Dit leidt tot een financieel verlies van de eigenaars/gebruikers van deze terreinen. Wordt er onderzocht wat de gevolgen voor de veiligheid van het achterland zijn? (reactie 6, 26)*

In het onderdeel water van het milieueffectrapport zal de invloed van mogelijke wijzigingen in waterstanden en stroomsnelheden als gevolg van het project onderzocht worden. Bij de globale effectenbespreking, die zal uitgevoerd worden, zal ook de autonome ontwikkeling (onder andere de rijzing van de zeespiegel) in rekening gebracht worden. Indien daaruit blijkt dat dijken, bedrijventerreinen of haveninstallaties hinder zouden ondervinden van het project verruiming, dan zullen de kosten in de maatschappelijk kosten-baten analyse worden meegenomen.

... *Wordt er rekening gehouden met grotere stromingen in de Schelde als gevolg van het verbreden van de vaargeul? Wat is de invloed hiervan op de binnenvaart, de aanwezig vissoorten, garnalen? (reactie 13, 16, 26)*

Tijdens het onderzoek wordt ook nagegaan of de verruiming een wijziging veroorzaakt in de getijdenamplitude en de hieraan gekoppelde parameters (saliniteit, stroomrichting, stroomsnelheid, golfslag en dergelijke). Mogelijke effecten hiervan op scheepvaart zullen gekwantificeerd worden. Ook zal nagegaan worden of dit een invloed heeft op fauna en flora.

... *Hoever stroomopwaarts reiken de effecten van de verruiming? Welke invloed heeft dit op de oeververdediging? Hoe ver reikt de verzilting nu en welke invloed zal de verruiming hierop hebben? Welke invloed heeft dit op de zoetwaterbehoeften van bedrijven en landbouw? (reactie 16, 36, 38)*

Tijdens het onderzoek zal er nagegaan worden of de verruiming een invloed heeft op het indringen van het getijde en op de getijdenamplitude en op de hieraan gekoppelde parameters (zoutgehalte, stroomrichting, stroomsnelheid). Mogelijke effecten hiervan op de landbouw zullen gekwantificeerd worden. Ook zal nagegaan worden of dit een invloed heeft op de waterkeringen (dijken).

... *Bij verdere verruiming zal de vaargeul bij de stranden van Walcheren opschuiven naar het land en mede als gevolg van de hogere golfslag van grote zeeschepen wordt het strand voor de badgasten kleiner. Dit leidt tot grote schade voor deze belangrijke economische trekpleister en de onderbouwing van de morfologische effecten is onvoldoende. (reactie 18)*

Tijdens het onderzoek zal nagegaan worden of de schepen ten gevolge van de verruiming van de vaargeul in de Westerschelde een hogere golfslag veroorzaken. Indien dit zou blijken zal de impact op het strand en de recreanten beschreven worden.

... *Wordt de waterkwaliteit als aparte parameter opgenomen cf. de Kaderrichtlijn Water? Wordt dit ook meegenomen in de autonome ontwikkeling? (reactie 19, 26)*

Inzake waterkwaliteit worden de parameters zoutgehalte en troebelheid meegenomen in het onderzoek. Om de kwaliteit van de habitats te kunnen beoordelen worden daarnaast ook de parameters zuurstof, voedingsstoffen en milieuvreemde stoffen onderzocht. Daarbij gaat het steeds om mogelijke effecten van de te onderzoeken alternatieven en

varianten ten opzichte van de huidige situatie en autonome ontwikkeling.

... *Bij het baggeren en terugstorten van baggerspecie dient, naast het belang van natuur en veiligheid, ook expliciet aandacht besteed te worden aan effecten op de stabiliteit van de oevers en de waterkering, met name de laagwaterstanden. (reactie 36, 46)*

Het baggeren en terugstorten van baggerspecie leidt tot bodemveranderingen. Deze bodemveranderingen leiden tot veranderingen in de waterbeweging en de golfvoortplanting. Deze veranderingen in stroomsnelheid, stroomrichting en golfhoogte worden ruimtelijk zichtbaar gemaakt. Vervolgens wordt bekeken op welke plaatsen de veranderingen in deze parameters mogelijk aanleiding zouden kunnen geven tot instabiliteit van de oevers en de waterkeringen.

... *Bij hogere waterstanden wordt het afvoeren van polderwater bemoeilijkt. (reactie 46)*

Bij het onderzoek wordt het effect van de verruiming op de waterstanden vergeleken met de autonome ontwikkeling (waaronder zeespiegelstijging). Daarbij wordt nagekeken of de verruiming de (gemiddelde) waterstanden beïnvloedt.

5.2 Bodem / morfologie

... *Tijdens de informatiebijeenkomst is door de heer de Brauwer de verruiming vergeleken met het onderhouden van een tuinpad, waarbij de vrijgekomen grond verwerkt moet worden in de tuin zelf. Deze vergelijking zou in het milieueffectrapport verder uitgewerkt moeten worden. (reactie 14)*

De voorstelling tijdens de informatiebijeenkomst was louter illustratief. In het milieueffectrapport zal een exacte berekening van de oppervlakte van het estuarium en van de gebaggerde specie toegevoegd worden.

... *Wat zijn de effecten van de verruiming en de verbreding van de Schelde op de aanslibbing in het mondinggebied van de Durme, de Rupel en andere rivieren die uitmonden in de bovenloop van de Schelde? Zijn de tot nu toe uitgevoerde studies fijn genoeg om de effecten stroomopwaarts te kunnen beoordelen? Met het op dit moment gehanteerde cellenconcept voor de morfologische ontwikkeling kan dit voor het Zeescheldebekken maar tot Antwerpen bekeken worden. (reactie 16, 27, 34, 35, 38)*

Het onderzoek zal getrapt uitgevoerd worden, in eerste instantie zal uit het waterbewegingsmodel, dat bestaat voor het gehele Schelde-estuarium, nagegaan worden of de verruiming een effect heeft op het verder indringen van het getijde. Indien blijkt dat het getijde verder indringt of de amplitude wijzigt, zal voor het beïnvloede gebied stroomopwaarts Antwerpen via verschillende technieken (detailmodellen, expert judgement) nagegaan worden wat de mogelijke morfologische veranderingen zijn. In het onderzoeksplan⁵ is op basis van expert judgement reeds gesteld dat de verwachte effecten opwaarts van Schelle uitermate gering zullen zijn. De problematiek van aanslibbing heeft geen relatie met het morfologisch cellenconcept (heeft betrekking op zand) dat hiervoor bijgevolg ook niet ingezet kan worden. Voor het onderzoek inzake aanslibbing wordt een slibtransportmodel gebruikt dat de wijzigingen in de slibconcentratie in de Beneden-Zeeschelde zal bepalen tot circa de Rupelmonding en dit als gevolg van de verruiming. Een specifieke studie naar de oorzaken en de gevolgen van de aanslibbing in de bovenlopen behoort dus niet tot onderhavig milieueffectrapport.

... *De vaargeul van de Schelde nabij de Nederlandse grens zal verbreed worden tot 370 meter. Deze effecten dienen bestudeerd te worden? Zal dit leiden tot verzanding stroomopwaarts Antwerpen? (reactie 16).*

De effecten van de verbreding op Belgische grondgebied zullen onderzocht worden, daarbij zal in het sedimenttransportmodel nagegaan worden of er ontzanding of verzanding optreedt.

... *De verdieping en verbreding van de Schelde geven meer ruimte aan de vloed, waardoor meer sediment uit zee afgezet zal worden in de Schelde. Hoe zal het volume van onderhoudsbaggerwerkzaamheden zich ontwikkelen in de toekomst? (reactie 16)*

De hoeveelheid onderhoudsbaggerwerken (zand en slib) wordt onderzocht. Daarbij zal gezocht worden wat de beste manier is waarop deze specie terug gestort kan worden in het estuarium. Afhankelijk van de gekozen en de gebruikte techniek zal de vaargeul frequenter of minder frequent gebaggerd worden. De keuze van techniek is dus bepalend voor de totaal gebaggerde hoeveelheid.

... *Wat zal gebeuren met de 14 miljoen m³ baggerspecie die vrijkomt bij de verruiming? Volstaat hiervoor het flexibel storten én in de Schelde én in het mondinggebied? (reactie 16)*

Uit berekeningen blijkt dat de helft van de 14 miljoen m³ aanlegspecie vrijkomt in het Nederlands deel van de Schelde, de andere helft in Vlaanderen. De berging van de 7 miljoen m³ in Nederland zal gebeuren door het storten in de Westerschelde en in het mondinggebied. Voor de 7 miljoen m³ die in Vlaanderen moet geborgen worden, zal gekeken worden of de specie teruggestort kan worden in de Zeeschelde, al dan niet in combinatie met berging op land. Indien er specie aan land gebracht wordt, zal dit bij voorkeur in het havengebied zijn. Flexibel storten is hierbij niet aan de orde, want flexibel stor-

ten hoort bij het onderhoud van de vaargeul en niet bij het aanleggen van de verruiming.

... *De studies van de proefstortingen op Walsoorden zijn bijna ten einde, wat als de resultaten daarvan tegenvallen? (reactie 16)*

De eerste fase van de proeven is beëindigd en gunstig verlopen. De resultaten van deze proeven zullen in het milieueffectrapport gebruikt worden om de stortstrategie verder uit te werken.

... *Volgens de overheid bestaat geen verband tussen de uitbaggering van de Schelde en de ontzanding van de kust. Is dit onomstootbaar vastgesteld? (reactie 16)*

In het milieueffectrapport zal de invloed van de bagger- en stortactiviteiten op de zandbalans en op de stabiliteit van de geulen en platen onderzocht worden. Het milieueffectrapport zal zich echter niet uitspreken op andere activiteiten, zoals bijvoorbeeld het winnen van zand. In het rapport wordt bijgevolg geen onderzoek meegenomen naar mogelijke ontzanding van de kust.

... *Bij de stortstrategie voor onderhoudsbaggerwerk moet een doorkijk naar de lange termijn worden opgenomen. Met name de effecten op morfologie op lange termijn zijn immers belangrijk voor de duurzaamheid van het estuarium. (reactie 19, 35)*

In het milieueffectrapport zullen de effecten op twee manieren voorspeld worden. In eerste instantie zullen de effecten voor een tijdschaal van vijf jaar (2015) voorspeld worden met gedetailleerde modelberekeningen. In een tweede stadium zullen er uitspraken gedaan worden voor de volgende twintig jaar (2030) op basis van globale modelberekeningen en de analyse van het morfologisch systeem van de rivier, ondersteund door de visie van experts. Het is echter bekend dat voorspellingen minder accuraat zijn naarmate de voorspellingshorizon (= de tijd van vooruit kijken) langer is, voorspellingen voor vijf jaar

zullen dus concreter zijn dan deze voor twintig jaar. Daarom zullen zowel voor de middellange termijn als voor de lange termijn de modeluitkomsten door experts op hun waarde worden beoordeeld.

... *Wat is de kwaliteit van de uitgebaggerde specie in relatie tot de Kaderrichtlijn Water en de Vlaamse en Nederlandse bodemrichtlijnen? (reactie 20, 26, 31)*

De kwaliteit van de uit te baggeren zones wordt onderzocht en getoetst aan de geldende normen voor het terugplaatsen van specie in beide landen. Daarbij zullen de principes van de Kaderrichtlijn Water in acht genomen worden.

... *In het onderzoek moet gekeken worden naar bodemverontreinigingen. Het verdient een aanbeveling om na te gaan in hoeverre reeds voorgestelde bodemverontreinigingen het dossier kan beïnvloeden. (reactie 20, 31)*

Naast het voorgestelde onderzoek zullen ook veldinventarisaties (bestaande en eventuele nieuwe) gebruikt worden om de mate van verontreiniging vast te stellen.

... *Wat is het effect van het transport van (gestorte) specie op polder- en andere gebieden (de ontpolderde Hedwigepolder)? Er is hierover geen onderzoek aangekondigd? Wat is de relatie met de Kaderrichtlijn Water? (reactie 20, 26)*

Via stromings- en slibtransportmodellen zal er een inschatting gemaakt worden van de hoeveelheid getransporteerde specie en waar deze zal bezinken. Per locatie zal dan nagegaan worden wat het effect van deze sedimentatie (of ontzanding) voor de aanwezige functies zal betekenen. In de passende beoordeling zal dit expliciet aan bod komen voor de Vogel- en Habitatrictlijngebieden langs de Schelde. Het project –Hedwige- en Prosperpolder wordt in de autonome ontwikkeling meegenomen. Daarbij zal telkens rekening gehouden worden met de Kaderrichtlijn Water.

... Naast modelberekening dient ook gebruik gemaakt te worden van expert judgement om effecten op systeemkenmerken vast te stellen. Dit geldt in het bijzonder voor effecten waarvan modellen geen eenduidig beeld geven. (reactie 35)

Het morfologisch en ecologisch onderzoek gebeurt door de inzet van numerieke modellen, historische analyses en expert judgement.

5.3 Natuur / ecologie

... Het schorrengebied van Saeftinge zal aangetast worden. (reactie 1)

Het effect van de verruiming op de aangrenzende natuurgebieden (waaronder het Land van Saeftinge) zal onderzocht worden. In de passende beoordeling zullen alle mogelijke effecten op de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden in kaart gebracht worden. Indien er negatieve effecten zouden zijn, zullen de nodige milieumilderende maatregelen voorzien worden.

... In het milieueffectrapport moet het effect van de zandwinning in Habitatrichtlijngebied in de Schelde, bijvoorbeeld ter hoogte van Galgenweel, op de vogelpopulatie onderzocht worden. Bij negatief of onbeslist effect moet de zandwinning gestopt worden in het voordeel van de beschermde vogelpopulatie. (reactie 17)

Bij het onderzoeken van de verschillende stortvarianten op Vlaams grondgebied is een van de opties storten ter hoogte van Schaar van Ouden Doel. Het onderdeel zandwinning behoort niet tot de scope van dit milieueffectrapport. De zandwinning op zich wordt wel meegenomen in de autonome ontwikkeling.

... De effectbeoordeling van het milieueffectrapport dient gefocust te zijn op de kwaliteit en kwantiteit van waardevolle en beschermde habitats en soorten. (reactie 19)

In het milieueffectrapport zullen alle disciplines evenwaardig aan bod te komen. De gevolgen voor flora en fauna worden uitgebreid beschreven in het milieueffectrapport en deze effecten worden gebruikt in de passende beoordeling, die volledig toespitst op de beschermde habitats en soorten.

... Bij de vaargeulverruiming moet rekening worden gehouden met het natuurproject Hertogin Hedwige- en Prosperpolder. De effecten van de verbreding van de vaargeul moeten worden omschreven met en zonder de planning van dit natuurproject. (reactie 21, 27, 38)

Het natuurproject Hedwige- en Prosperpolder zal meegenomen worden in het project binnen de autonome ontwikkeling.

... Het milieueffectrapport dient voldoende duidelijkheid te verschaffen of de verruiming ongewenste fysische of ecologische effecten veroorzaakt die aanleiding zullen geven tot verplichte compensatie. Indien er compensatie nodig zou blijken dient bij het zoeken naar geschikte gebieden rekening gehouden te worden met de grote inspanningen die Oost Zeeuws-Vlaanderen en gemeente Beveren vandaag al geleverd heeft in het kader van de vorige verruiming en van de voorgestelde natuurprojecten (Perkpolder, Hedwige- en Prosperpolder en wellicht Hellegatpolder). Bijkomende compensatie dient opgevangen te zijn in de voorgestelde natuurprojecten (reactie 22, 43)

Het milieueffectrapport en de bijhorende passende beoordeling zullen duidelijk de nadelige effecten in kaart brengen en mogelijke oplossingen uitwerken. Daarbij komende milieumilderende maatregelen op de eerste plaats. De noodzaak voor compensatie is

nog niet aangetoond. Daarom worden in het milieueffectrapport geen compensatielocaties voorzien.

... *Omdat verruimen mogelijk hogere stroomsnelheden te weeg brengt mag onderzoek naar effecten op voortbestaan van vissoorten niet ontbreken. (reactie 26)*

De hydrodynamische en morfologische veranderingen zullen doorvertaald worden naar effecten op fauna en flora. Hierbij hoort ook het onderzoek naar vissen.

... *De Startnotitie / Kennisgeving geeft onvoldoende duidelijkheid over de eventuele schade als gevolg van de verruiming van de vaargeul: gaat de verwachting in de Kennisgeving dat de verruiming geen significante gevolgen heeft voor de natuur uit van het totale pakket aan maatregelen voor toegankelijkheid en natuurlijkheid, zoals beschreven in de Ontwikkelingsschets? (reactie 43)*

In de Startnotitie / Kennisgeving wordt een beschrijving gegeven van de huidige situatie en van het onderzoek dat in de milieueffectrapportage zal uitgevoerd worden. Dit omvat nog geen effectbespreking. Een antwoord op deze vragen zal gegeven worden in het milieueffectrapport. De overige projecten die binnen de Ontwikkelingsschets worden uitgevoerd worden meegenomen in de autonome ontwikkeling.

5.4 Landschap

... *Het maritieme archeologische vooronderzoek is complex. Er moet rekening worden gehouden met een relatieve intensieve vorm van uitvoeringsbegeleiding en monitoring. Uit deze monitoring kunnen vervolgens ook weer compenserende en mitigerende maatregelen voortvloeiën. (reactie 28, 30).*

Tijdens het onderzoek zullen alle wrakken (objecten) die zich in de vaargeul tot een diepte van drie meter onder de te realiseren bodem bevinden onderzocht worden. Ook wrakken gelegen in de natuurlijk ont-

stane helling tussen de gerealiseerde verruiming en de oorspronkelijke bodem buiten de vaargeul zullen onderzocht worden. Al deze wrakken dienen ten behoeve van de scheepvaart geruimd te worden. Indien het om archeologische waardevolle objecten gaat, zal dit gebeuren in samenwerking met de hiervoor bevoegde diensten. Het milieueffectrapport zal dan ook nagaan wat de beste uitvoeringstechniek hiervoor is. De suggestie kan aldus meegenomen worden. Dit onderzoek gebeurt analoog in Nederland en Vlaanderen.

... *Om draagvlak te scheppen voor de uitvoeringsmaatregelen van de verruiming van de vaargeul, is het van groot belang dat de belevingswaarde van landschap, oevers en water aantoonbaar zal toenemen voor bewoners en recreanten. (reactie 18)*

Het milieueffectrapport richt zich op de verruiming van de vaargeul en de hieraan gekoppelde stort van aanleg- en onderhoudsbaggerspecie. De effecten van de verschillende alternatieven worden beschreven, onder meer eventuele effecten op landschap, met bijkomende veranderingen van de belevingswaarde. Voor eventuele negatieve effecten kunnen mitigerende maatregelen worden uitgewerkt. Verhoging van de belevingswaarde is echter geen onderdeel van de doelstelling van de voorgenomen activiteit.

... *Alle effecten voor het landschap dienen in het milieueffectrapport onderzocht te worden, zeker indien er stortplaatsen aan land komen of er gebieden dienen ingericht te worden als natuurcompensatie. (reactie 30)*

De directe effecten van de verruiming op het landschap zullen nihil zijn, daar de verruiming volledig onder de waterlijn plaatsvindt. Alle indirecte effecten die zullen optreden als gevolg van gewijzigd stortbeleid en mogelijk ruimte beslag op het land zullen onderzocht worden en kwalitatief beschreven worden.

5.5 Ruimtegebruik en mobiliteit

... *In het beoordelingskader moet landbouw, visserij en recreatie expliciet geformuleerd worden. De effecten hierop dienen zoveel mogelijk kwantitatief geformuleerd te worden. (reactie 7, 19, 33, 38)*

Bij de effectbeoordeling zal de doorvertaling naar het ruimtegebruik door landbouw en de recreatie en de effecten op de visserij inzichtelijk gemaakt worden.

... *Baggerwerkzaamheden en de uitdieping van de Schelde betekenen aantasting van de rivier en de belangen van de vissers. (reactie 1)*

Mogelijke effecten op visserij worden onderzocht. Daarbij wordt, in het onderdeel natuur, gekeken naar de effecten van de bagger- en stortwerkzaamheden op het visbestand van verschillende. Indien er een significante wijziging zou optreden zullen de kosten aspecten opgenomen worden in de maatschappelijke kosten-baten analyse.

... *In de Schelde liggen diverse kabel- en leidingtracés. Het is niet uitgesloten dat uitvoering van een van de alternatieven gevolgen heeft voor de veilige ligging van de kabels en leidingen. In het milieueffectrapport dienen de effecten van de voorgenomen verruiming en verbreding van de vaargeul, voor de op de bodem liggende kabels en leidingen te worden onderzocht. (reactie 4, 5, 9, 12, 15, 26)*

Alle aanwezige leidingen zullen in kaart gebracht worden. Indien deze leidingen onvoldoende diep onder de te realiseren bodem liggen, zullen deze verwijderd of verplaatst moeten worden. In het milieueffectrapport zal hieraan de nodige aandacht besteed worden, waarbij in het geval een verplaatsing nodig is, de kosten worden opgenomen in de maatschappelijke kosten-baten analyse.

... *De prognose is dat de grote internationale containerlines Antwerpen, ondanks de verruiming van de vaargeul, niet meer kunnen bereiken en zullen uitwijken naar andere havens in de regio. (reactie 6)*

Uit het onderzoek dat werd uitgevoerd in het kader van de Ontwikkelingsschets blijkt dat de andere havens in de Schelderegio niet in staat zijn het containertransport dat richting Antwerpen gaat volledig over te nemen. Zoals ook bij het hoofdstuk 'Probleemstelling' aangegeven blijkt uit specifiek onderzoek dat Antwerpen ook op middellange termijn een belangrijke haven blijft.

... *De verruiming van de Schelde zal in Walcheren negatieve economische effecten hebben door het verdwijnen van het strand, door het verhogen van de stroomsnelheden (gevaarlijk voor zwemmers) en door het verplaatsen van de vaargeul in de richting van het strand. De bezettingsgraad van het strand en de toeristische infrastructuur zal dalen, wat nefast is voor de jarenlange investeringen in toerisme. Bovendien zal de waarde van het onroerend goed dalen. Een gedegen onderzoek naar de effecten van de verruiming voor de zuidwestkust van Walcheren is noodzakelijk en de toeristische belangen in de regio moeten worden betrokken in de besluitvorming. (reactie 11, 18, 47)*

In het onderdeel water en bodem van de milieueffectrapport zullen de primaire effecten (zoals wijzigingen in stroomsnelheden en mogelijke ontzandingen) van de verruiming bestudeerd worden. Indien blijkt dat deze effecten significant zijn voor bepaalde regio's, zal nagegaan worden wat de mogelijke gevolgen zijn voor de gebruikers (waaronder recreanten). Mocht er een duidelijk negatieve impact zijn, dan zal deze zeker in het maatschappelijke kosten-baten analyse beschreven worden.

... Een wijziging van het scheepvaartverkeer naar de havens in het Schelde-estuarium brengt mogelijk wijzigingen in het achterlandvervoer met zich mee. Kan hierbij ook de wijziging (mogelijke stijging) in de binnenvaart onderzocht worden? (reactie 16, 32)

In de maatschappelijke kosten-baten analyse wordt een modale verdeling uitgewerkt, waarbij nagegaan wordt wat de toename aan (spoor)weg- en binnenwaterverkeer zal zijn. In het milieueffectrapport zal de impact hiervan op het terrein van Geluid, Lucht en Mens onderzocht worden.

... Er zou bij het onderzoek rekening moeten gehouden worden met de bovengrondse hoogspanningsleiding over de Schelde ter hoogte van de Zandvliet- en Berendrechtsluis, alsook de drie bovengrondse hoogspanningsleidingen ter hoogte van Deurganckdok op Linkeroever. (reactie 23)

Hiermee is rekening gehouden. In het project is opgenomen dat de leidam ter hoogte van de Euro-paterminal, niet verplaatst wordt, zodat de hoogspanningspylonen kunnen blijven bestaan.

... Bij de uitwerking van alternatieven met betrekking tot de stortstrategie (inclusief het bergen van zand en slib op het land) moet een minimale inname van nog vrije landbouwgrond nagestreefd worden. Dit geldt ook voor berging op slikken en schorren waarvoor later natuurcompensatie nodig is ten koste van landbouwgrond. (reactie 33, 38)

In het project verruiming is voorzien dat, indien specie aan land geborgen wordt, dit binnen de haven-terreinen zal gebeuren. In de passende beoordeling zullen de effecten op het onderdeel natuur beschreven worden, indien niet aangetoond kan worden dat er geen significant negatieve effecten zullen optreden (nu en in de toekomst), dan zijn milieumiliderende maatregelen vereist.

5.6 Lucht

... Waarom worden de SO_2 -emissies niet opgenomen bij het hoofdcriterium emissie verzurende polluenten? De SO_2 -uitstoot door de scheepvaart en in het bijzonder door de zeescheepvaart is niet te verwaarlozen. (reactie 32)

Onderzoek naar luchtkwaliteit zal degelijk en uitvoerig plaatsvinden. SO_2 -emissies zijn daarin opgenomen.

... Welke modellen zullen worden gebruikt voor bepaling van luchtmissies en luchtimmisies? In hoeverre wordt het verhoogde achterlandvervoer als gevolg van de uitdieping en verruiming van de vaargeul opgenomen in het luchtonderzoek? Kan rekening worden gehouden met de gevolgen van luchtverontreinigende polluenten door veranderingen in de binnenvaart? (reactie 32)

Bij het onderzoeken van de effecten op het compartiment lucht wordt het transport van de goederen als basis genomen. Voor het berekenen van de verandering van de hoeveelheid emissies wordt het goederentransport (inclusief de verschillende modale verdelingen over (spoor)weg en binnenvaart) vergeleken met en zonder project verruiming. Indien het project niet wordt uitgevoerd zullen de goederen via een andere route vervoerd worden waarvoor andere transportmiddelen gebruikt worden. Voor het berekenen van de emissie van het project verruiming zal als extra factor de overslag in de Antwerpse Haven in rekening gebracht worden. Voor het onderzoek inzake lucht wordt het STACKS-model gebruikt dat toelaat om zowel lijnvormige als puntbronnen in beeld te brengen.

... *Het verschil in effecten tijdens de aanlegfase tussen de verschillende stortvarianten is onduidelijk. Kunnen er tijdens het storten van de baggerspecie mitigerende maatregelen genomen worden door het werfverkeer? (reactie 32)*

Het kleppen van de specie gebeurt grotendeels door het hydraulisch openen van de beun, de emissies naar de lucht in deze fase zijn ondergeschikt aan de hoeveelheden die vrijkomen bij het varen van en naar de bagger- en stortlocaties. Bij het onderzoek naar luchtmissies in relatie tot de verschillende stortvarianten is de vaarafstand tussen de bagger- en de stortplaats cruciaal.

... *Mogelijk kan ingezet worden op gebruik van zwaarvelarme brandstof voor de zeevaart als mitigerende maatregel. (reactie 32)*

Bij de effectenbeoordeling van het compartiment Lucht zullen de mogelijke effecten bekeken worden. Indien nodig zullen gepaste mitigerende maatregelen onderzocht worden. De keuze van de mitigerende maatregelen is afhankelijk van het effect, in de fase van de Kennisgeving/Startnotie worden geen a-priori maatregelen meegenomen.

5.7 Geluid en trillingen

... *In het milieueffectrapport moet de geluidsbelasting worden onderzocht. (reactie 20, 26)*

In het milieueffectrapport zullen de geluidmissieniveaus op relevante posities ten gevolge van de verruiming en de veranderingen van gebruik in en rond de Schelde worden weergegeven. Er zal ook aangegeven worden wat de verandering is ten opzichte van het huidige achtergrondgeluid. Er zullen kaarten aangemaakt worden met geluidscontouren, zodat het aantal geluidsbelaste woningen (> 40 dB(A)) kan geïnventariseerd worden. Indien nodig zullen hiervoor bijkomende terreinmetingen worden uitgevoerd.

5.8 Externe veiligheid

... *Vanuit veiligheidsperspectief is het onaanvaardbaar dat grotere zeeschepen in de toekomst de Schelde intensiever zullen gebruiken. De Schelde is bijzonder gevaarlijk voor scheepvaartverkeer, wat blijkt uit recente aanvaringen. (reactie 6, 26)*

In het luik externe veiligheid van het milieueffectrapport zal gefocust worden op de schepen met gevaarlijke ladingen, maar ook op aantal schepen. Daarbij zullen de contouren van de in Nederland geldende grenswaarden van 10-6 per jaar voor plaatsgebonden risico's bepaald worden.

... *De verruiming leidt tot een verschuiving van de risicocontouren met schade voor de recreatiebedrijven langs de Schelde. (reactie 18)*

Indien uit de vervoersprognoses blijkt dat een verschuiving van de risicocontouren te verwachten is, dan zullen de mogelijke effecten op bijvoorbeeld de recreatiebedrijven beoordeeld worden.

... *Wordt de veiligheid op de scheepvaart onderzocht? (reactie 25, 26)*

Er gebeurt wel onderzoek naar de scheepsveiligheid in de bocht van Bath en op andere locaties in het kader van dit project. Het deels verleggen van de vaargeul om de veiligheid te verhogen wordt eveneens onderzocht. Hierbij zijn niet alleen de schepen met gevaarlijke ladingen van belang, maar ook het totaal aantal schepen en de combinatie met andere schepen.

5.9 Mens en gezondheid

... *Wat is het effect van de uitdieping van de Westerschelde op de leefomgeving van de direct betrokkenen in de polders en de op stranden? (reactie 7, 16, 18, 20, 37)*

De effecten op de leefomgeving van de direct betrokkenen in aangrenzende polders en woongebieden en op de stranden (recreanten) worden in het onderzoek kwalitatief nagegaan.

6 | Kosten-baten analyse

... *Wat zijn de gevolgen van de uitdieping van de Schelde voor de landbouw? Deze gevolgen dienen ook uitgewerkt te worden in de maatschappelijke kosten-baten analyse, waar flankerend beleid moet voorzien worden. (reactie 7, 8, 33, 38)*

Voor de voorbereiding van het Ontwerp-Tracébesluit in Nederland zal de bestaande maatschappelijke kosten-baten analyse voor de verruiming van de vaargeul geactualiseerd en mogelijk verbeterd worden. Als de verruiming effect zal hebben op bepaalde aspecten van de landbouw in de omgeving van het project zal dit in de economische beoordeling doorvertaald worden.

... *Voor de actualisatie van de maatschappelijke kosten-baten analyse moet er afstemming plaatsvinden met de lopende strategische ontwikkeling rond het havengebied. (reactie 20)*

In samenwerking met het Gemeentelijke Havenbedrijf Antwerpen wordt momenteel gewerkt aan de prognoses van de vervoersstromen op het maritieme traject, in de haven en op de achterlandverbindingen in relatie tot de voorgenomen verruiming van de vaargeul. Bij deze ontwikkeling wordt zoveel mogelijk ook een afstemming met andere relevante ontwikkelingen in het havengebied meegenomen, zoals de recent uitgebrachte Kennisgeving omtrent het strategische plan van de haven van Antwerpen.

... *Zorg bij het onderzoek voor voldoende afstemming tussen de milieueffectrapport en de maatschappelijke kosten-baten analyse. (reactie 35)*

Er is een zeer sterke wisselwerking tussen het milieueffectrapport en de maatschappelijke kosten-baten analyse als het gaat over de prognoses van vervoersstromen, vervoersmodaliteiten en verschui-

vingen hierin ten gevolge van het voorgenomen project. Door deze wisselwerking expliciet te maken wordt in het onderzoek getracht te komen tot een goede afstemming. Gezien de aard van beide instrumenten is dit echter niet altijd mogelijk.

7 | Overige aspecten

... *Hoe wordt omgegaan met de mogelijke compensatieverplichting als uit de effectbeoordeling blijkt dat het project niet zonder significante schade aan het systeem uitgevoerd kan worden? (reactie 4, 16, 21, 22, 27, 30)*

Het milieueffectrapport en de bijhorende passende beoordeling zullen duidelijk de nadelige effecten in kaart brengen en mogelijke oplossingen uitwerken. Daarbij komen de milieumilderende maatregelen op de eerste plaats. De noodzaak voor compensatie is nog niet aangetoond. Daarom worden in het milieueffectrapport geen compensatielocaties voorzien.

... *In hoeverre en op welke wijze wordt de koppeling tussen de projecten van de Ontwikkelingsschets gehandhaafd tijdens de voorbereiding en/of uitvoering van deze projecten? (reactie 16, 21, 22, 26, 27, 34)*

De projecten van de Ontwikkelingsschets worden door verschillende uitvoerende diensten voorbereid en na definitieve besluitvorming mogelijk uitgevoerd. Bij deze voorbereiding wordt een grote mate van afstemming nagestreefd. Hiervoor is met name de Projectdirectie uitvoering Ontwikkelingsschets Schelde-estuarium (ProSes2010) opgericht.

... *In de besluiten over de natuurmaatregelen is aangegeven dat deze het evenwicht in het Schelde-estuarium herstellen met het oog op de instandhouding van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Door de koppeling te maken met de vaargeulverdieping ontstaat er een afhankelijkheid van de besluiten over de verschillende projecten. (reactie 21, 34, 45)*

Nederland en Vlaanderen hebben samen de Ontwikkelingsschets vastgesteld, met als doel het Schelde-estuarium leefbaar houden voor iedereen.

Daarbij zijn drie belangrijke pijlers gedefinieerd: veiligheid, toegankelijkheid en natuurlijkheid. De bevoegde ministers van beide landen hebben hierover een politieke beslissing genomen, namelijk dat de verschillende projecten die onder deze drie pijlers gedefinieerd worden gelijktijdig dienen uitgevoerd te worden. De verschillende projecten vormen, beleidsmatig gezien dus een eenheid, maar procedureel worden zij door verschillende instanties uitgewerkt.

... *Hoe wordt omgegaan met de natuurontwikkelingsprojecten in het kader van de Ontwikkelingsschets? (reactie 21, 26, 27, 34)*

Gelijktijdig met het politieke besluit om te komen tot een verruiming van de vaargeul zijn ook besluiten genomen over projecten op het gebied van Veiligheid tegen overstromingen en Natuurlijkheid. Hiermee hebben deze projecten de status van voorgenomen besluit. Deze projecten zijn momenteel allemaal in voorbereiding en de aanvang van de realisatie van deze projecten wordt verwacht tussen 2007 en 2010. In de voorbereiding worden over de uitvoering van deze projecten nog juridisch bindende besluiten genomen.

Aangezien de verschillende projecten van de Ontwikkelingsschets de status van voorgenomen besluit hebben worden ze in de milieueffectrapportage als autonome ontwikkeling meegenomen. Hierbij wordt onderzocht wat de cumulatieve effecten van de verschillende voorgenomen activiteiten zijn, oftewel er wordt gekeken naar de effecten van het samenvallen van de bedoelde projecten.

... *Met name de verbreding van de Zeeschelde kan leiden tot significante effecten in de speciale beschermingszone. Als hiervoor compensatie gezocht gaat worden, gaat dit ten koste van bestaande landbouwgrond. Kan dit effect beperkt worden?*
(reactie 33, 38)

In de Startnotitie / Kennisgeving is aangegeven op welke wijze het onderzoek uitgevoerd zal worden op basis van de ervaringen, opgedaan met het strategisch milieueffectenrapport

De destijds gesignaleerde onzekerheden zullen door het komende onderzoek zoveel mogelijk worden weggenomen. De noodzaak voor compensatie is nog niet aangetoond. Daarom worden in het milieueffectrapport geen compensatielocaties voorzien.

bijlage 1 Lijst met insprekers en paragraaf van antwoord

nr	persoon of instantie, plaats	antwoord
1	P. Praet, Kieldrecht (B)	1, 5,3, 5,5
2	J. van Beek, Sint-Katelijne-Waver (B)	1, 5,1
3	J. de Vos-Steur, Kamperland	1
4	Shell Raffinaderij BV, Hoogvliet - Rotterdam	5,5, 7
5	Delta N.V. mede namens Evides, Middelburg	5,5
6	Boogaard Advocaten namens Aannemingsmaatschappij Van der Straaten B.V. en Van der Straaten Beheer B.V, Middelburg	1, 2, 3, 4,5, 5,1, 5,5, 5,8
7	anoniem, onbekend	1, 5,5, 5,9, 6
8	Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij u.a. (PO), Kapelle	1, 6
9	N.V. Nederlandse Gasunie, Waddinxveen	5,5
10	anoniem, onbekend	1
11	Stichting Strandexploitatie Walcheren, Domburg	5,5
12	DOW Benelux B.V., Terneuzen	5,5
13	J.A. Bout, Tholen	1, 5,1
14	F. Peeters, Bornem (B)	1, 5,2
15	Zebra Gasnetwerk B.V., Bergen op Zoom	5,5
16	VZW Aktiekomitee Red de Voorkempen, Brecht (B)	2, 3, 4,4, 5,1, 5,2, 5,5, 5,9, 7
17	Natuurpunt Wase Linkerschelde-oever, Zwijndrecht	1, 4,3, 5,3
18	Vereniging van Recreatieondernemers Nederland, Middelburg	1, 4,5, 5,1, 5,4, 5,5, 5,8, 5,9
19	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, directie Regionale Zaken - Zuid, Eindhoven	2, 4,1, 4,2, 4,4, 5,1, 5,2, 5,3, 5,5
20	G. de Cloedt, Watermael-Bosvoorde (B)	1, 3, 5,2, 5,7, 5,9, 6
21	Zuidelijke land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO), Goes	1, 4,3, 5,3, 7
22	Gemeente Hulst, Hulst	5,3, 7
23	ELIA Noord, Merksem (B)	5,5
24	M. Slabbekoorn, Axel	1
25	Corneel Arnouts, Berchem (B)	3, 4,5, 5,8
26	Den Hollander Advocaten, namens G.J.J.E.L.P. DeCloedt, in samenwerking met mr. J.L. Mieras (ZLTO); Middelharnis	1, 5,1, 5,2, 5,3, 5,5, 5,7, 5,8, 7
27	Werkgroep Schelde-Estuarium, Goes	5,2, 5,3, 7
28	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), Amersfoort	5,4
29	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bos en Groen-Oost Vlaanderen, Gent (B)	1
30	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Monumenten en Landschappen, Brussel (B)	4,4, 5,4, 7
31	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij, Mechelen (B)	5,2
32	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Algemeen Milieu- en Natuurbeleid cel Lucht, Brussel (B)	1, 5,5, 5,6
33	Boerenbond - hoofdbestuur, Leuven (B)	4,4, 5,5, 6, 7
34	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Natuur – Oost-Vlaanderen, Gent (B)	5,2, 7

35	Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen, Antwerpen (B)1, 2, 4.4, 5.2, 6
36	Waterwegen en Zeekanaal BV, afdeling Zeeschelde, Antwerpen (B) 5.1
37	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Preventie en Sociale Gezondheidszorg, Gezondheidsinspectie Oost-Vlaanderen, Gent (B) 5.9
38	Boerenbond, arrondissementsraad Sint Niklaas, Lochristi (B) 1, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 5.5, 6, 7
39	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Milieuvergunningen-Antwerpen, Antwerpen (B) 1
40	Provincie Oost-Vlaanderen, Gent (B) 1
41	Gemeente Zwijndrecht, Zwijndrecht (B) 1
42	Gemeente Antwerpen, Antwerpen (B) 1
43	Gemeente Beveren, Beveren (B) 1, 2, 5.3
44	Dhr. F. de Bont, Sint-Niklaas (B) 1

Mondelinge reactie

45	Dhr. J.D.P. Minderhoud, Oudelande 1, 3, 7
----	-----------------------------------	-----------	-----------

Te laat ontvangen reacties

46	Waterschap Zeeuws-Vlaanderen, Terneuzen 5.1
47	Gemeente Veere, Domburg 4.5, 5.5

	Colofon
uitgave	project Verruiming vaargeul
informatie	Harm Verbeek en Liesbeth Van den Abeele
vormgeving en opmaak	<i>strictly personal</i>
druk	NPN drukkers, Breda
oplage	200 stuks
datum	augustus 2006

Project Verruiming vaargeul

Postbus 299

NL-4600 AG Bergen op Zoom

Jacob Obrechtlaan 3

NL - 4611 AP Bergen op Zoom

t +31 (0) 164 212 824

f +31 (0) 164 212 801

info@verruimingvaargeul.nl / ~.be

www.verruimingvaargeul.nl / ~.be